

9. Potijko Yu. Teoriya ta prakty`ka upravlinnya rizny`my` vy`damy` ry`zy`kiv u komercijny`x bankax / Yu. Potijko // Visny`k NBU. – 2004. – # 4.– S. 58–60.

10. Pry`mostka L.O. Finansovy`j menedzhment u banku: pidruch. / L.O. Pry`mostka. – K.: KNEU, 2004. – 468 s.

11. Suvorov A. V. Upravleny`e bankovsky`my` ry`skamy` /A. V. Suvorov // Fy`nansy y` kredy`t. – 2002. – # 13. – S. 53–57.

12. Rouz P.S. Bankovsky`j menedzhment: Predostavleny`e fy`nansovy`x uslug/P.S. Rouz – M: Delo Ltd. – 215 s.

Рецензент: Гончаренко О.Е., д.е.н., доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку ОНЕУ

30.03.2015

УДК 332.025.12:336.74

Шелудько Сергій

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Статтю присвячено проблемі економічної сутності валютного регулювання та її визначення сучасними економістами. У статті показано відсутність законодавчо закріпленої дефініції валютного регулювання в Україні, розглянуті найбільш яскраві погляди вчених на його сутність і проілюстрований наявний плюралізм поглядів вчених різних країн на сутність валютного регулювання. На основі аналізу різних точок зору економістів виділено п'ять підходів до трактування сутності досліджуваного поняття, підсумовано їх методологічні недоліки і запропоновано власний погляд автора на сутність валютного регулювання.

Ключові слова: валютна політика, валютне регулювання, валютний контроль, валютний курс, валютні обмеження, міжнародні валютні відносини, стійкість національної валюти.

Шелудько Сергей

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СУЩНОСТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Статья посвящена проблеме экономической сущности валютного регулирования и ее определения современными экономистами. В статье показано отсутствие законодательно закреплённой дефиниции валютного регулирования в Украине, рассмотрены наиболее яркие взгляды ученых на его сущность и проиллюстрирован имеющийся плюрализм взглядов ученых разных стран на сущность валютного регулирования. На основе анализа разных точек зрения экономистов выделено пять подходов к трактовке сущности исследуемого понятия, подытожены их методологические недостатки и предложен собственный взгляд автора на сущность валютного регулирования.

Ключевые слова: валютная политика, валютное регулирование, валютный контроль, валютный курс, валютные ограничения, международные валютные отношения, устойчивость национальной валюты.

Sheludko Sergii

ANALYSIS OF MODERN CONCEPTS OF THE DETERMINATION OF ECONOMIC ESSENCE OF FOREIGN EXCHANGE REGULATION

The article is dedicated to the economic essence of foreign exchange regulation and its modern economists' definition. It is showed that there is no legally established definition of foreign exchange regulation in Ukraine, considered the most striking views of scientists on its essence and illustrated the existing plurality of views among scientists from different countries on the essence of foreign exchange regulation. Based on the analysis of different points of view of economists it is identified five concepts to the interpretation of the essence of this conception, summarized their methodological flaws and suggested the author's view on the essence of foreign exchange regulation.

Keywords: exchange rate, foreign exchange policy, foreign exchange regulation, foreign exchange control, foreign exchange restrictions, international monetary relations, stability of the national currency.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення кризового становища в економіці України, основними проявами якого є стрімка девальвація національної грошової одиниці, хаотичні коливання на валютному ринку, прискорення інфляції та панічні настрої ринкових суб'єктів всіх рівнів, вкрай актуальним стає дослідження валютного регулювання, яке має бути ефективним, а головне – адекватним відповідно його завдань. Проте таке дослідження, на наш погляд, не може містити наукову та практичну цінність без окреслення та аналізу економічної сутності валютного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що практично всі автори, праці яких присвячені валютному регулюванню, не мають єдиної точки зору на його сутність і надають власне бачення цього поняття. Серед розглянутих наукових досліджень, найбільш значущими нам видаються праці О. І. Береславської, О. В. Дзюблюка, Л. М. Красавіної, В. М. Крашеніннікова, В. А. Ющенко та В. І. Міщенка.

Невирішені раніше частини загальної проблеми полягає в тому, що кожен з вище перелічених науковців висловлював лише свій погляд на сутність валютного регулювання, не торкаючись вже існуючих поглядів на його сутність як окремих авторів, так і в узагальненому вигляді.

Мета статті – на основі проведення всебічного аналізу поглядів вітчизняних та закордонних науковців на сутність валютного регулювання узагальнити та виокремити основні підходи до розуміння його сутності і ключових рис та надати, з урахуванням критичних зауважень, власне бачення економічної сутності валютного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним нормативно-правовим актом, що визначає режим здійснення валютних операцій в Україні, є Декрет Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю". Однак як показав аналіз, цей надзвичайно важливий для регулювання валютних відносин в країні документ не містить в собі визначення поняття "валютне регулювання" [12], що є суттєвим недоліком основного нормативно-правового акту, який має визначати не тільки організаційні, а й теоретичні підходи до валютного регулювання та

його сутності, і потребує усунення. Аналіз широкого кола поглядів сучасних науковців на економічну сутність валютного регулювання в країні, дозволив автору зробити висновок, що сьогодні не існує єдиного погляду вчених на сутність валютного регулювання, хоча всі вони й усвідомлюють надзвичайно важливу роль такого регулювання в соціально-економічному розвитку країни.

Так, сьогодні найбільш поширеним поглядом вітчизняних економістів на сутність валютного регулювання, в тих чи інших редакційних варіантах, є думка про те, що валютне регулювання – це, по-перше, діяльність держави і, по друге (до того ж лише в деяких висловлюваннях), й уповноважених нею органів, спрямована на регулювання або регламентацію валютних операцій [1, с. 81; 2, с. 160; 3, с. 280; 4, с. 40; 5, с. 32; 6, с. 173; 8, с. 301; 9, с. 7; 10, с. 381; 13, с. 10; 16, с. 476; 17, с. 277; 18, с. 79]. Разом з тим, окремі економісти вважають, що валютне регулювання варто розглядати як встановлений на законодавчому рівні порядок (режим) здійснення валютних операцій в країні [11, с. 19; 24, с. 558], у суворій відповідності до розробленої в ній валютної політики. А з того, що процес здійснення валютних операцій, згідно встановленого порядку, виконують суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, а не держава – чи-то в особі усього народу, чи-то органів влади (принаймні, в Україні), – то, на наш погляд, навряд чи є достатньо аргументів для розгляду сутності валютного регулювання як діяльності саме держави, бо в Україні саме Національний банк, як її центральний банк і агент уряду у сфері грошово-кредитних і валютних відносин, є уповноваженим владою органом з розроблення валютної політики країни і здійснення в ній валютного регулювання.

Зазначимо також, що сам по собі порядок виконання валютних операцій (визначений нормативними документами і такий, що реалізується на практиці) на наш погляд, є радше режимом валютного регулювання, ніж власне регулюванням.

Наступний підхід науковців до визначення сутності валютного регулювання ототожнює його з валютним законодавством (або сукупністю нормативних документів щодо операцій з валютними цінностями) [7, с. 23; 13, с. 10; 15, с. 60], хоча сукупність будь-яких, в тому числі і нормативних документів, вряд чи можна розглядати як сутність валютного регулювання як виду діяльності уповноваженого

органу, тобто НБУ. Варто зауважити, що окремі економісти все ж таки називають такий підхід до сутності валютного регулювання вузьким змістом досліджуваного поняття, бо у широкому розумінні вони розглядають валютне регулювання як "...частину макроекономічної політики держави, яка стосується сфери валютно-фінансових зв'язків резидентів окремої держави та самої державу" [13, с. 10], з чого можна зробити висновок, про ототожнення валютного регулювання з валютною політикою, з чим не можна погодитись, бо валютна політика (як і будь-яка політика) визначає цілі, а не дії валютного регулювання. До того ж, без розробленої валютної політики валютне регулювання не має цілей (орієнтирів) для виконання своїх заходів. Серед досліджених поглядів науковців на сутність валютного регулювання нами були виявлені і такі, що складно звести до спільного знаменника з іншими поглядами. Наприклад, валютне регулювання розглядається як комплекс заходів регуляторного характеру [6, с. 173], або "...як специфічну економічну форму регулювання валютних відносин, яку здійснює держава на основі суворої регламентації процесів руху внутрішніх валютних потоків відповідно до встановлених цілей." [2, с. 160]. З цього твердження, однак, випливає, що валютне регулювання передбачає реалізацію лише економічних заходів, залишаючи адміністративний вплив і нормотворчу діяльність поза розглядом, тому пропонуване визначення окреслює, на наш погляд, лише форму валютного регулювання, лишаючи його зміст поза увагою. Аналіз поглядів зарубіжних дослідників на сутність валютного регулювання показав, що погляди значної частки російських економістів не відрізняються від поглядів вітчизняних на сутність валютного регулювання, як діяльності держави з регламентації міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій [22, с. 178], або процес та порядок державного управління валютною сферою в економіці [20, с. 56], або законодавчу форму валютної політики [26, с. 323] (ототожнюючи тим самим валютне регулювання з валютною політикою), або комплекс чи сукупність певних заходів впливу [21, с. 6; 23, с. 325; 25, с. 110], які можуть бути економічними й адміністративними [25, с. 110] чи економічними, організаційними та правовими [23, с. 325]. Дехто вказує на зв'язок впливу цих заходів на необхідність досягнення цілей валютної політики [21, с. 325; 25, с.

110], в тому числі і стабільну зміну та підтримку певного співвідношення курсу національної та іноземних валют [21, с. 6]. Однак це, окрім того, що валютне регулювання не зводиться лише до регулювання валютного курсу (а включає в себе ще й управління золотовалютними резервами, міжнародними розрахунками країни та платіжним балансом), викликає питання також про необхідність стабільної зміни валютного курсу, адже, на наш погляд, кращим показником ефективного регулювання валютного курсу була б його стабільність та незмінність. Не менше питань для дискусії відкриває ототожнення та об'єднання валютного регулювання та валютного контролю в єдине визначення [23, с. 325], адже ці два поняття, хоча і тісно пов'язані одне з одним, але все ж мають ґрунтовні розбіжності як у формі, так і у змісті.

Окремі російські економісти розглядають валютне регулювання з двох позицій: *in sensu stricto* – як спосіб реалізації валютної політики держави, режим державного регулювання порядку зовнішніх розрахунків, операцій з валютою на внутрішньому ринку, золотом та інших схожих процесів, та *in sensu lato* – як один із найбільш дієвих механізмів, за допомогою якого держава має можливість впливати на об'єктивні економічні процеси [19, с. 12]. На наш погляд, хоча подібна багаторівневність і властива такому складному явищу як валютне регулювання, проте наведене визначення є, радше, переліком інструментів (*s.s.*) та способів застосування (*s.l.*) валютного регулювання, а не визначенням його сутності.

Разом з тим, польський науковець, професор Лодзького університету, д-р габ. Леслав Гурал визначає сутність валютного регулювання як діяльність центрального банку, а не держави (!), як вважає більшість вітчизняних та російських вчених. За таких умов він під валютним регулюванням розуміє виконання центральним банком країни його функцій "...у трьох напрямках: утримання й управління офіційними валютними резервами уряду; здійснення банківських операцій від свого імені та в якості агента уряду по відношенню до позичок і зовнішнього боргу; і прийняття заходів для забезпечення безпеки валютних операцій і міжнародної ліквідності" [28, с. 267]. На наш погляд, такий підхід заслуговує на окрему увагу, адже автор, по-перше, називає валютне регулювання функцією центрального банку (з чим важко не погодитись), а по-друге, перераховує такі складові

валютного регулювання як управління золотовалютними резервами, зовнішнім боргом країни та її міжнародною ліквідністю, не включаючи валютний курс (що на наш погляд є цілком справедливим, бо валютний курс є похідним від стану платіжного балансу країни та рівнем її золотовалютних резервів).

Зовсім по-іншому підходить до сутності валютного регулювання д-р Мішель Ейперен, професор Інституту міжнародних досліджень у Женеві (Швейцарія), який вважає, що валютне регулювання полягає "...у централізації всіх угод в іноземній валюті в руках органа влади (казначейства, центрального банку чи створеного з цією метою інституту)" [29, с. 238]. За таких умов, як нам здається, скоріше йдеться про валютну монополію, а не про валютне регулювання, яке можливе лише за децентралізації в країні всіх угод в іноземній валюті та їх здійснення.

Аналіз підходів певної частини зарубіжних вчених до сутності валютного регулювання показав, що вони ототожнюють валютне регулювання (exchange control) з валютним контролем. І хоча валютне регулювання (як комплекс дій) і валютний контроль (як комплекс наглядових мір) тісно пов'язані друг із другом, але вони все ж є різними сторонами діяльності уповноваженого органу з валютних операцій суб'єктів валютного ринку.

Зокрема, професор Джонатан Кіршнер (США), розглядаючи безліч підходів до визначення сутності валютного регулювання (exchange control), вважає, що "...технічно воно містить усі форми втручання (intervention – прим. С.Ш.) з боку монетарної влади, метою яких є вплив (interfering – прим. С.Ш.) на тенденції, що діють на обмінний курс" [30, с. 122]. Разом з тим, як нам здається, таке визначення звужує дефініцію сутності валютного регулювання до регулювання лише валютного курсу.

Старший науковий співробітник Лондонського університету (Велика Британія), д-р Махмуд Багері переконаний, що валютне регулювання країни (country's exchange control) може бути визначено "...як регулювання урядом платежів і переказів, що впливають на платіжний баланс країни, чи як урядове регулювання способів, які використовуються для здійснення таких платежів і переказів у випадку, коли свобода контрактів і ринкових сил (тобто, ліберальне економічне законодавство в окремій країні – прим. С.Ш.) не

спроможна досягти цих цілей" [27, с. 30]. З цього випливає, що валютне регулювання є необхідним процесом втручання в дії суб'єктів валютного ринку в умовах сьогодення.

Якщо китайський економіст Ту Конг вважає, що валютне регулювання (*foreign exchange control* або *exchange administration*) означає процес "...застосування заходів з боку центрального уряду чи органу валютної влади країни (*currency authority, exchange authority* – прим. С.Ш.) по відношенню до валютних надходжень та видатків, продажів і покупок, ціноутворення, регулювання і ринку через законодавче ухвалення чи оприлюднення відповідних правил, угод або декретів з метою здійснення запланованого валютного адміністрування, координації, організації чи обмеження" [32, с. 3], то на думку пані Наталії Таміріси, помічника директора Дослідницького департаменту МВФ (США), валютне регулювання діє як "...податок на іноземну валюту, необхідну для придбання імпортованих товарів і послуг, який зі збільшенням внутрішньої вартості імпорту, як правило, обмежує торгівлю" [31, с. 4], що є достатньо дискусійним твердженням, бо навряд чи є достатньо аргументів для розгляду валютного регулювання як виду примусових платежів, якими є будь-які податки. Результати проведеного аналізу поглядів вітчизняних та закордонних науковців на сутність валютного регулювання та їх узагальнення дозволило нам зробити висновки про наявність, принаймні, п'яти підходів сучасних економістів до визначення сутності валютного регулювання, а саме: операційного, інституційного, акціоністського, ординалістського та законодавчого підходів.

Відповідно до операційного підходу (від лат. *opera* – діяльність), валютне регулювання визначається як діяльність держави, спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і порядку здійснення валютних операцій [8, с. 301; 22, с. 178]. Інституційний підхід (від лат. *institutum* – орган влади, установа) має певну схожість з попереднім, проте його послідовники уточнюють, що валютне регулювання здійснюється державою та/або в особі уповноважених нею органів з метою регламентації валютних відносин. [3, с. 280; 4, с. 40; 9, с. 7; 10, с. 381; 16, с. 476; 17, с. 277; 18, с. 79]. Акціоністський підхід (від лат. *actio* – захід, дія) передбачає визначення сутності валютного регулювання через комплекс або сукупність певних заходів

впливу на здійснення валютних операцій задля досягнення цілей валютної політики [6, с. 173; 21, с. 6; 23, с. 325; 25, с. 110].

Ординалістський підхід (від лат. *ordo* – порядок) ототожнює сутність валютного регулювання зі встановленим порядком, процесом або режимом здійснення валютних операцій або управління валютною сферою [11, с. 19; 20, с. 56; 24, с. 558]. Нарешті, законодавчий підхід, як зрозуміло з його назви, визначає сутність валютного регулювання як сукупність нормативних документів щодо операцій з валютними цінностями, тобто – валютне законодавство [7, с. 23; 13, с. 10; 15, с. 60; 26, с. 323]. Однак, на наш погляд, валютне регулювання є настільки складним економічним явищем, що визначення його за допомогою лише якогось одного підходу призводить до втрати інших важливих для розуміння особливостей його сутності. Саме тому ми пропонуємо власне визначення досліджуваного поняття, яке усуває зазначені вище недоліки дефініцій різних авторів.

Разом з тим, перш ніж наблизитися до визначення, яке б вичерпно і лаконічно відображало дійсну економічну сутність валютного регулювання, звернемося до семантичного значення слова "регулювання". Відповідно до "Словника української мови" [14, с. 480], регулювання може означати дію за значенням "регулювати", тобто "впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі; домагатись нормальної роботи машини, установки, механізму і т. ін., забезпечуючи злагоджену взаємодію складових частин, деталей". Звертаючись же до коренів цього слова, зазначимо, що з латини "*regulo*" перекладається як "направляти, впорядковувати, дотримуватися правил".

Викладене дозволяє нам наблизитися до розуміння глибинної сутності валютного регулювання, в якому об'єднуються найважливіші, на наш погляд, риси розглянутих вище підходів, що дозволяє зробити висновок про використання ще одного підходу до сутності валютного регулювання – комплексного, за яким, валютне регулювання є діяльністю уповноважених державою органів з управління валютними відносинами в країні через використання, у суворій відповідності до законодавчо встановленого порядку, комплексу інструментів і методів з метою досягнення цілей валютної політики.

Висновки. Проведений аналіз поглядів вітчизняних та

іноземних науковців на сутність валютного регулювання дозволив нам виявити п'ять основних підходів до розуміння цього поняття, а саме: операційний, інституційний, акціоністський, ординалістський та законодавчий. Зважаючи на те, що визначення валютного регулювання за допомогою лише якогось одного підходу призводить до втрати інших важливих для розуміння особливостей його сутності, нами було запропоновано розглядати валютне регулювання як діяльність уповноважених державою органів з управління валютними відносинами в країні через використання, у суворій відповідності до законодавчо встановленого порядку, комплексу інструментів і методів з метою досягнення цілей валютної політики.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначення форм, функцій та принципів валютного регулювання з урахуванням запропонованого визначення.

Література

1. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
2. Береславська О.І. Валютна політика України: теорія та практика: монографія / О. І. Береславська. – Ірпінь: НУ ДПС України, 2010. – 330 с.
3. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
4. Дзюблюк О.В. Валютна політика: підручник / О. В. Дзюблюк. – К.: Знання, 2007. – 422 с.
5. Економічний словник-довідник / За ред. док. екон. наук, проф. С. В. Мочерного. – К: Феміна, 1995. – 368 с.
6. Єпіфанова М. А. Валютне регулювання в системі державного регулювання економіки // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2010. – Т. 30. – С. 169-183
7. Колдовський А.В. Система валютного регулювання в контексті фінансової нестабільності економіки: дис. на здобуття наук.

ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / А. В. Колдовський. – Суми, 2013. – 237 с.

8. Костюченко О.А. Валютне регулювання, валютний контроль // Юридична енциклопедія. – К.: "Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана", 1998. – Т. 1: А-Г. – 672 с.

9. Кравченко Л.М. Правові засади валютного регулювання і контролю в Україні: монографія. – К.: КНТЕУ, 2005 – 156 с.

10. Кучеренко С.А., Шарапов О.Д. Аналіз, оцінювання і моделювання валютно-курсової політики трансформаційної економіки України: монографія / С. А. Кучеренко, О. Д. Шарапов. – Черкаси: ЧНУ, 2013. – 232 с.

11. Лапчук Б.Ю. Валютна політика: навч. посіб. / Б. Ю. Лапчук. – К.: Знання, 2008. – 212 с.

12. Про систему валютного регулювання і валютного контролю [Електронний ресурс]: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 року № 15-93, зі змін. та доп. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93> – Дата перегляду: 27.03.2015.

13. Сас Б.Б. Центральний банк в системі валютного регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / Б. Б. Сас. – Тернопіль, 2007. – 21 с.

14. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 8. – 928 с.

15. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навч.-метод. посіб. / В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 138 с.

16. Центральний банк та грошово-кредитна політика: Підручник / кол. авт.: А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.

17. Шемет Т.С. Теорія і практика валютного курсу: Навч. посіб. / Т. С. Шемет; за ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.

18. Ющенко В.А. Валютне регулювання: навчальний посібник / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1999.– 359 с.

19. Артемов Н. М. Валютное регулирование в Российской Федерации: автореф. дисс. на соискание ученой степени д-ра юрид. наук: спец. 12.00.14. – “Административное право”, “Финансовое право”, “Информационное право” / Н. М. Артемов – М., 2002. – 54 с.
20. Валютное регулирование и валютный контроль: учебник / Под ред. д-ра экон. наук, проф. В. М. Крашенинникова. – М.: Экономист, 2005. – 400 с.
21. Дорофеев Б.Ю., Земцов Н.Н., Пушин В.А. Валютное право России / Б. Ю. Дорофеев, Н. Н. Земцов, В. А. Пушин. – М.: НОРМА, 2001. – 348 с.
22. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: учебник / Под ред. Л. Н. Красавиной. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 588 с.
23. Организация деятельности центрального банка: учебник / Г. Г. Фетисов, О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова; под общ. ред. Г. Г. Фетисова. – М.: КНОРУС, 2008. – 432 с.
24. Рябинина Л. Н. Деньги и кредит: учебник / Л. Н. Рябинина. – К.: ЦУЛ, 2014. – 608 с.
25. Сапожников Н.В. Теоретические проблемы и перспективы развития валютного права // Государство и право. – 2001. – № 11. – С. 107-114.
26. Финансовое право: учебник / Под. ред. О.Н. Горбуновой. – М.: Юристъ, 1996. – 400 с.
27. Bagheri M. (2000), International Contracts and National Economic Regulation: Dispute Resolution Through International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, the Hague, 289 p.
28. Brodecki Z. (2003), Polish Business Law, Kluwer Law International, the Hague, 591 p.
29. Heilperin M. (2007), International Monetary Economics, Ludwig von Mises Institute, Auburn, 281 p.
30. Kirshner J. (1997), Currency and Coercion: The Political Economy of International Monetary Power, Princeton University Press, Princeton, 289 p.
31. Tamirisa N. (1998), Exchange and Capital Controls As Barriers to Trade: IMF Working Paper, International Monetary Fund, Washington D.C., 19 p.
32. Tu Hong (2004), Foreign Exchange Control in China, Kluwer

Law International, the Hague, 384 p.

1. Bankivs`ka ency`klopediya / S. G. Arbuzov, Yu. V. Kolobov, V. I. Mishhenko, S. V. Naumenkova. – K.: Centr naukovy`x doslidzhen` Nacional`nogo banku Ukrayiny`: Znannya, 2011. – 504 s.

2. Bereslavs`ka O.I. Valyutna polity`ka Ukrayiny`: teoriya ta prakty`ka: monografiya / O. I. Bereslavs`ka. – Irpin`: NU DPS Ukrayiny`, 2010. – 330 s.

3. Groshi ta kredy`t: pidruchny`k / M. I. Savluk, A. M. Moroz, M. F. Puxovkina ta in.; za zag. red. M. I. Savluka. – K.: KNEU, 2002. – 598 s.

4. Dzyublyuk O.V. Valyutna polity`ka: pidruchny`k / O. V. Dzyublyuk. – K.: Znannya, 2007. – 422 s.

5. Ekonomichny`j slovny`k-dovidny`k / Za red. dok. ekon. nauk, prof. S. V. Mochernogo. – K: Femina, 1995. – 368 s.

6. Yepifanova M. A. Valyutne regulyuvannya v sy`stemi derzhavnogo regulyuvannya ekonomiky` // Problemy` i perspekty`vy` rozvy`tku bankivs`koyi sy`stemy` Ukrayiny` : zbirny`k naukovy`x pracz` / Derzhavny`j vy`shhy`j navchal`ny`j zaklad "Ukrayins`ka akademiya bankivs`koyi spravy` Nacional`nogo banku Ukrayiny`". – Sumy`, 2010. – T. 30. – S. 169-183

7. Koldovs`ky`j A.V. Sy`stema valyutnogo regulyuvannya v konteksti finansovoyi nestabil`nosti ekonomiky`: dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk : specz. 08.00.08 "Groshi, finansy` i kredy`t" / A. V. Koldovs`ky`j. – Sumy`, 2013. – 237 s.

8. Kostyuchenko O.A. Valyutne regulyuvannya, valyutny`j kontrol` // Yury`dy`chna ency`klopediya. – K.: "Ukrayins`ka ency`klopediya im. M.P. Bazhana", 1998. – T. 1: A-G. – 672 s.

9. Kravchenko L.M. Pravovi zasady` valyutnogo regulyuvannya i kontrolyu v Ukrayini: monografiya. – K.: KNTEU, 2005 – 156 s.

10. Kucherenko S.A., Sharapov O.D. Analiz, ocinyuvannya i modelyuvannya valyutno-kurovoyi polity`ky` transformacijnoyi ekonomiky` Ukrayiny`: monografiya / S. A. Kucherenko, O. D. Sharapov. – Cherkasy`: ChNU, 2013. – 232 s.

11. Lapchuk B.Yu. Valyutna polity`ka: navch. posib. / B. Yu. Lapchuk. – K.: Znannya, 2008. – 212 s.

12. Pro sy`stemu valyutnogo regulyuvannya i valyutnogo kontrolyu [Elektronny`j resurs]: Dekret Kabinetu Ministriv Ukrayiny` vid 19.02.1993

roku # 15-93, zi zmin. ta dop. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93> – Data pereglyadu: 27.03.2015.

13. Sas B.B. Central`ny`j bank v sy`stemi valyutnogo regulyuvannya : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk : specz. 08.04.01 "Finansy`, groshovy`j obig i kredy`t" / B. B. Sas. – Ternopil`, 2007. – 21 s.

14. Slovny`k ukrayins`koyi movy`: v 11 tt. / AN URSSR. Insty`tut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. – K.: Naukova dumka, 1970 – 1980. – T. 8. – 928 s.

15. Central`ny`j bank i groshovo-kredy`tna polity`ka: navch.-metod. posib. /V.V. Kovalenko, K.F. Cherkashy`na; Derzhavny`j vy`shhy`j navchal`ny`j zaklad “Ukrayins`ka akademiya bankivs`koyi spravy` Nacional`nogo banku Ukrayiny”. – Sumy`: DVNZ “UABS NBU”, 2010. – 138 s.

16. Central`ny`j bank ta groshovo-kredy`tna polity`ka: Pidruchny`k / kol. avt.: A. M. Moroz, M. F. Puxovkina, M. I. Savluk ta in.; Za red. d-ra ekon. nauk, prof. A. M. Moroza i kand. ekon. nauk, docz. M. F. Puxovkinoyi. – K.: KNEU, 2005. – 556 s.

17. Shemet T.S. Teoriya i prakty`ka valyutnogo kursu: Navch. posib. / T. S. Shemet; za red. O. I. Rogacha. – K.: Ly`bid`, 2006. – 360 s.

18. Yushhenko V.A. Valyutne regulyuvannya: navchal`ny`j posibny`k / V. A. Yushhenko, V. I. Mishhenko. – K.: T-vo "Znannya", KOO, 1999. – 359 s.

19. Artemov N. M. Valyutnoe reguly`rovany`e v Rossy`jskoj Federacy`y`: avtoref. dy`ss. na soy`skany`e uchenoj stepeny` d-ra yury`d. nauk: specz. 12.00.14. – “Admy`ny`straty`vnoe pravo”, “Fy`nansovoe pravo”, “Y`nformacy`onnoe pravo” / N. M. Artemov – M., 2002. – 54 s.

20. Valyutnoe reguly`rovany`e y` valyutny`j kontrol`: uchebny`k / Pod red. d-ra ekon. nauk, prof. V. M. Krasheny`nny`kova. – M.: Ekonomy`st, 2005. – 400 s.

21. Dorofeev B.Yu., Zemczov N.N., Pushy`n V.A. Valyutnoe pravo Rossy`y` / B. Yu. Dorofeev, N. N. Zemczov, V. A. Pushy`n. – M.: NORMA, 2001. – 348 s.

22. Mezhdunarodnye valyutno-kredy`tnye y` fy`nansovy`e otnosheny`ya: uchebny`k / Pod red. L. N. Krasavy`noj. – M.: Fy`nansy` y` staty`sty`ka, 1994. – 588 s.

23. Organy`zacy`ya deyatel`nosty` central`nogo banka: uchebny`k / G. G. Fety`sov, O. Y`. Lavrushy`n, Y`. D. Mamonova; pod obshh. red. G. G. Fety`sova. – M.: KNORUS, 2008. – 432 s.

24. Ryaby`ny`na L. N. Den`gy` y` kredy`t: uchebny`k / L. N. Ryaby`ny`na. – K.: CzUL, 2014. – 608 s.

25. Sapozhny`kov N.V. Teorety`chesky`e problemy y` perspekty`vy razvy`ty`ya valyutnogo prava // Gosudarstvo y` pravo. – 2001. – # 11. – S. 107-114.

26. Fy`nansovoe pravo: uchebny`k / Pod. red. O.N. Gorbunovoj. – M.: Yury`st`ь, 1996. – 400 s.

Рецензент: Рябініна Л.М. д.е.н., професор кафедри банківської справи Одеського національного економічного університету

30.03.2015

УДК 005.35(477)

Ямненко Галина, Михайлюк Мирослава
**ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО КОРПОРАТИВНОГО
УПРАВЛІННЯ
В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

У статті визначено основні проблеми ефективного корпоративного управління в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення з урахуванням зарубіжного досвіду. На теоретичному рівні: критично проаналізовано тлумачення поняття «корпоративне управління», на основі їх систематизації виділено підходи науковців щодо розкриття його сутності, а також запропоновано власне визначення поняття «корпоративне управління». Розглянуто сутність і принципи визначення рейтингу корпоративного управління корпорації. На прикладному рівні: проведено дослідження корпоративного управління в українських компаніях і запропоновано напрями розвитку системи ефективного корпоративного управління в Україні.

Ключові слова: корпоративне управління, права акціонерів, корпоративна культура.